

5. Isus i Hram (2,13-25)

2,13: Isus uziđe u Jeruzalem.

Poslije zgrade u Kani Galilejskoj Isus je sa svojim prijateljima i učenicima došao u Kafarnaum (2,12). Po svojoj prilici Kafarnaum će postati nova baza Isusovog djelovanja, kao što svjedoče i sinoptička evanđelja (Mt 4,13; Lk 4,31). Odande Isus kreće prema Jeruzalemu u vrijeme Pashe kao što to čine svi pobožni Izraelci.

Hram je u svim kulturama svijeta mjesto koje spaja zemaljsko s nebeskim. On je na neki način čvorište čovjekovog prostora i vremena: dijeli čovjekov prostor na sakralni i profani, čovjekovo vrijeme na obično i sveto-blagdansko. On utjelovljuje smisao čovjekovih stremljenja koja uvijek nadilaze sve što čovjek vidi i kojemu podređuje sve ostalo. No, i Hram može biti izopačen u mjesto zla i prijevara. Uostalom, samo ono što je jako dobro može doživjeti izopačenje. Na svemu ostalom izopačenje se ne vidi u toj mjeri.

2,14: U Hramu nađe prodavače volova, ovaca i golubova te mjenjače...

Ova rečenica daje nam temelj zapleta na kojem će se razvijati zgodna. Vidjeli smo kako je Isus u Kani predstavljen kao onaj koji je došao ispuniti SZ-na obećanja i to u preobilju. Stoga nije čudo da se slijedeća zgodna događa u Hramu, samom srcu židovstva. Izraelov put, vjekovima usredotočen na jeruzalemsko hramsko bogoslužje, trebao je biti stalan hod ka obraćenju i neprestani rast u iščekivanju Božje novine da, kad se ona pojavi, budu za nju spremni. Trebao je biti mjesto stalnog susretanja s Bogom, otvaranja Njegovu svjetlu. Iz Hrama je trebao strujiti novi život i razlijevati se po izraelskom narodu. Trebao je...

No, Hram je postao mjesto gdje se kupuju žrtveni darovi i mijenja novac u stranim valutama koje su donosili hodočasnici iz drugih zemalja. Ovaj posao naročito je cvjetao tijekom velikih blagdana. Uz iskren stav pobožnosti onih koji su ovdje trgovali, ova razina trgovine još je mogla biti prihvatljiva.

Međutim, u Hramu se odvijala trgovina na višoj razini koja je bila još teža povreda tog mjesta. U njemu se događala neiskrena pobožnost po principu *do ut des* – dajem da daš, kupujem žrtvene prinose i time sam se osigurao pred tobom. Pomoću ove trgovine na nižoj razini, mnogi su mislili da „sklapaju posao“ s Bogom i tako ulaze u trgovanje na višoj razini. Hram je postao mjesto gdje se kupovanjem određenih artikala želi kupiti sigurnost pred Božjom istinom i pravdom. Umjesto da idu prema susretu s Bogom, oni ga žele zaobići na način da se u njegovoj kući trgovanjem osiguraju od njega.

2,15: I načini bič od užeta te ih sve istjera iz Hrama...

Isusova akcija počinje tjeranjem trgovaca i mjenjača iz Hrama. Međutim, kasniji razvoj događaja, tj. dijalog koji će se voditi očitovat će na koga je

Isusova akcija bila usmjerena. Kao što tekst pokazuje, Isus se nije u prvom redu sukobio s konkretnim trgovcima, nego se prozvanima osjećaju predstavnici vjerskih vlasti jer je zahvaljujući njima omogućena Hramska trgovina i to na obje spomenute razine.

2,16: Ne činite od kuće Oca mojega kuću trgovačku...

Ono što upada u oči jest Isusova odvažnost i autoritet kojim je krenuo „čistiti“ Hram. Razlog tome jest Isusov identitet kojeg nazočnima otkriva nazivajući Boga *svojim Ocem*. Dakako, to je trebao biti poziv prisutnima da krenu istraživati da li je on zaista *Sin Očev*? Nažalost, mnogi neće istraživati istinu nego će smatrati da Isus huli te će mu na sudskom procesu biti postavljena optužba da se *pravio Sinom Božjim* (19,7). Čitatelj zna da je Isus *Riječ, Logos* po kojemu je sve stvoreno (1,3) pa tako i jeruzalemski Hram svoj temelj ima u njemu. Isus stoga s autoritetom kreće Hramu vratiti njegovu prvotnu svrhu.

2,17: Izjest će me revnost za dom tvoj.

Nakon što su se dogodili Isusova smrt i uskrsnuće, učenici su se prisjetili ovog događaja i našli da je ovim riječima predoznačen u Ps 69,9. Činjenica da će sudski proces koji je kasnije vođen protiv Isusa biti motiviran Isusovim naučavanjem o sebi kao *Sinu Božjemu* (19,7) navela je prvu Crkvu da upravo u njegovoj revnosti i radikalnosti prepoznaje uzrok neprijateljstva kojim će Židovi reagirati na njega. Vjerojatno je to razlog da evanđelist umjesto prošlog vremena, kako je zapisano u originalu Ps 69,9, upotrebljava buduće – *izjest će me* – koje se odnosi na predstojeću Isusovu osudu i pogubljenje.

2,18: Koje nam znamenje možeš pokazati da to smiješ činiti?

Židovi, izraz kojeg evanđelist koristi za pripadnike židovske religiozne vrhuške i one koje karakterizira isti mentalitet, sada traže od Isusa znak kojim će ovjerovati svoj autoritet. Očigledno, traži se neki nadnaravni znak da je Isus ovlašten za „čišćenje“ Hrama. Ovakvo traženje znakova bit će jedna od konstanti njihovog odnosa prema Isusu (4,48; 6,30) kojoj on redovito neće udovoljiti. Isus će im nuditi znakove koje je on odabrao a koje oni neće smatrati valjanim. Svojim ponašanjem pokazuju da nisu spremni za hod u susret novini. Jer smatraju kako čak i eventualnim znakovima neba oni trebaju propisivati mjeru – oni određuju koji su pravi znakovi! To je razlog zašto Božju prisutnost ljudi nisu prepoznali onda i zašto je ne prepoznamo danas.

2,19: Razvalite ovaj Hram i ja ću ga u tri dana podići.

Isusove riječi, iako zvuče kao ironična provokacija, ipak treba shvatiti u smislu proročkog govora (usp. Am 4,4; Iz 8,9s). Želi im reći: samo vi nastavite uništavati ovaj Hram kao što ste do sada, ali ja ću ga u tri dana nanovo podići.

Razvaljivanje Hrama, dakle, nije Božji ili Isusov sud tj. kazna nad Hramom pri čemu bi ovo čišćenje funkcioniralo kao uvertira, nego je proces u kojem sami Židovi ometaju Božju prisutnost u Hramu. Iako je oni razaraju svojom religioznom „praksom“, on će u tri dana tu prisutnost u svom narodu obnoviti.

2,20: Ti da ćeš ga u tri dana podići?

Židovi očigledno nisu uspjeli razumjeti na što je Isus mislio kad je rekao da će razvaljeni Hram podići u tri dana. Oni su mislili na mukotrpane graditeljske radove koji su trajali 46 godina (usp. Mk 14,58), a on je mislio na drugačiju vrstu podizanja i na drugačiju vrstu Hrama.

2,21: On je govorio o hramu svoga tijela.

Njegovi učenici, prva Crkva i evanđelist su razumjeli da je Isus mislio na svoje uskrsnuće. Ono će biti dokaz i njegovog božanskog identiteta, ali i novi način Božje prisutnosti među ljudima. Jer Isus je *Logos, Riječ tijelom postala*, on je novi *šator* u kojem je Bog došao prebivati među ljudima (1,14); u njemu se očituje slava Boga nevidljivoga (1,18; 2,11). *Tijelo* tj. *meso Jaganjca Božjeg* (1,29.36) postat će novo svetište u kojem će se jednom zauvijek izvršiti otkupljenje čovjeka i njegovo izmirenje s Bogom.

Nova prisutnost više neće biti ograničena samo na židovski sistem šovanja Boga nego će postati dostupna svakom čovjeku. Nakon uskrsnuća tj. „podizanja“ novog Hrama, postat će jasno da je Isus postao susretište Boga i čovjeka i da je stoga zamijenio stari Hram.

Ako je ovim činom najavljeno iščeznuće starog Hrama i njegova zamjena novim, to znači da će i liturgija koja se u njemu slavila također ići prema svojoj transformaciji – to će Iv jasno naznačiti, posebice u prigodi slavljenja pojedinih blagdana. Zato nije slučajno da će u slijedećim poglavljima Isus nastupati u Jeruzalemu o velikim blagdanima i pokazivati da je u njemu ispunjenje njihovog smisla. Stoga tumači rado promatraju događaj u Kani Galilejskoj i čišćenje Hrama kao programatske događaje koji sažeto najavljaju program Isusovog djelovanja među ljudima: donijeti ispunjenje SZ-nih obećanja i u kvalitativnom i kvantitativnom preobilju i postati novim načinom Božje prisutnosti među ljudima da bi mogli ući u novi odnos s Bogom.

2,22: Kad uskrsnu od mrtvih, prisjetiš se njegovi učenici da je to htio reći...

Kao što im je Ps 69,9 kasnije osvjetlio događaj u Hramu te Isusovu osudu i smrt, tako je prisjećanje na te riječi učenicima osvjetlilo događaj uskrsnuća.

Riječ Božju čovjek teško shvaća kad je prvi puta čuje. Tek kad se počne ostvarivati, onda pažljiv promatrač počinje izvlačiti zaključke. Bog zahvaća u ljudsku povijest a svoje djelovanje ljudima osvjetljava putem svoje riječi. Po njoj njegovo djelo u našim očima dobiva svoj smisao. Tako su i učenici tek

nakon uskrsnuća mogli početi, na temelju Božje riječi, ići prema punijem shvaćanju onoga što su proživjeli s Isusom i ponirati u tajnu njegove smrti i uskrsnuća.

Povjerovaše Pismu i besjedi koju Isus reče. Ovdje je Isusova riječ stavljena na istu razinu sa riječima Svetog pisma. On je za evanđelista *Logos, Riječ* po kojoj je sve postalo, ona *Riječ* po kojoj je nastala i riječ Pisma i po kojoj je nastalo svjetlo u srcima čovjeka što se užije kad sluša *Riječ*. Stoga je za prvu Crkvu bilo normalno da se riječ Pisma može razumjeti tek na temelju onoga što je Isus živio i govorio – tek na temelju onoga što se događalo u njegovu *tijelu-mesu*.

2,23: *Mnogi povjerovaše u njegovo Ime.*

U dosadašnjem tijeku Evanđelja Isus je nailazio na dvije oprečne reakcije. Prvu predstavljaju njegovi učenici koji su pošli za njim, promatrali gdje prebiva i, nakon znamenja u Kani, *vidješe njegovu slavu*. Oni predstavljaju pozitivan odgovor na Isusovu objavu. Drugu reakciju uosobljuju Židovi koji nisu prihvaćali Krstiteljevo svjedočanstvo a sada se zatvaraju pred Isusom objavom.

Ovdje se pojavljuje treći tip stava pred Isusom: njega predstavlja mnoštvo koji je donekle naklonjeno Isusu zahvaljujući njegovoj čudotvornoj moći. Važno je uočiti da, unatoč tome što su povjerovali u Isusa da je poslan od Boga, oni su se zaustavili na čudesnom vidu znamenja. On želi njihovu *pažnju odvući sa znakova koje čini na istinu koja on jest* (Moloney). No, nisu se htjeli otvoriti onoj stvarnosti na koju znamenje ukazuje – da Isus na najizravniji način utjelovljuje bit Hrama.

2,24: *Isus se njima nije povjeravao...*

U grč. stoji doslovno *nije vjerovao*. Dakle, oni su njemu povjerovali, a on njima nije vjerovao! Zašto? Nisu mu se otvorili na takav način da bi se i on mogao otvoriti njima. Normalno je postaviti pitanje: u čemu je problem njihovog stava? Kao predstavnika takve vjere, početkom slijedećeg poglavlja evanđelist predstavlja Nikodema (3,1-2) i na njegovu primjeru detaljnije analizira ovaj problem.

Evanđelist je ovu zgodu stavio na početak Isusovog javnog djelovanja kako bi s jedne strane prikazao postupno otkrivanje istine o Isusovoj osobi, a s druge strane kako bi prikazao da je antagonizam *Židova* prema njemu bio prisutan od samog početka. Isusovo sučeljavanje s vodećim Židovima protezat će se kroz cijelo javno djelovanje da bi u 12,37-43, u smislu zaključka prve sekcije Evanđelja, biti potkrijepljeno citatom iz Pisma: *zaslijepi im oči, stvrđnu srca da očima ne vide, srcem ne razumiju te se ne obrate pa ih ozdravim* (Iz 6,9-10).

I za ovakav stav Židova ostaje važećim Isusovo inicijalno pitanje: *što tražite* (1,38)?

Danas u centrima gradova, umjesto hramova koji su obilježavali stare kulture, sve češće stoje burze, banke, osiguravateljske kuće, shopping centri... Oni su izraz novog kulta koji nameće novi *sveti rat*: ne gledati ni na koga, ne imati obzira ni prema komu i ničemu pa ni prema majci Zemlji koja nas hrani i odijeva. Jer, u biznisu nema ljubavi! Ono što se krišom činilo pod krilom Hrama danas se, jer smo slobodni, čini usred centra grada. Čovjek je čovjeku ne više brat ili sestra izišla iz ruke istog Stvoritelja, nego ekonomski rival a to znači potencijalni predator ili žrtva. I čovjeku novovjeke kulture bespoštedne ekonomije umjesno je postaviti Isusovo pitanje: *što tražite* (1,38)?